

Міністерство освіти і науки України
Київський університет імені Бориса Грінченка

СТАНДАРТИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

дискурс науки і практики

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської
науково-практичної конференції
11 квітня 2014 року ■ м. Київ

психолого-педагогические исследования отечественных ученых, автор доказывает необходимость изучения этнических традиций воспитания на современном этапе реформирования украинской образовательной системы. Представлен учебно-тематический план курса «Этнопедагогика» для магистрантов-педагогов. Предложено ряд методических рекомендаций эффективного усвоения слушателями ведущих идей этнопедагогика.

Ключевые слова: магистр педагогики, магистратура, этнопедагогика, этнокультура, традиции воспитания, активные методы обучения, профессиональное общение.

The article justifies the usage of ethnopedagogical knowledge for education of Masters in Pedagogy. On the basis of psychological and pedagogical studies of our national scientists, the author argues the need for studying of ethnic traditions of education. It is presented an educational curricular of the course "Ethnopedagogics" for the Masters of Pedagogy. It is offered some methodical guidelines for an effective implementation of the basic ideas of ethnopedagogics by listeners.

Key words: Master in Pedagogy, magistracy, ethnopedagogics, ethnoculture, traditions of education, effective methods of education, professional communication.

УДК 378:373.2

Лобода О.В.,

старший викладач кафедри дошкільної освіти
Педагогічного інституту
Київського університету імені Бориса Грінченка

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті висвітлено шляхи оптимізації процесу формування іншомовної методичної компетентності майбутніх вихователів дошкільної освіти. Розглянуто питання наступності у навчанні іноземної мови дошкільників і учнів початкової школи, визначено понятійний апарат методичної компетентності.

Ключові слова: майбутній вихователь дошкільної освіти, іншомовна методична компетентність, методична культура, наступність у навчанні іноземної мови дошкільників і учнів початкової школи.

Постановка й обґрунтування актуальності проблеми.

Підготовка майбутніх вихователів дітей дошкільного віку завжди посідала особливе місце в системі педагогічної освіти. На сучасному етапі вона набула нової актуальності. Так, оновлений Базовий компонент дошкільної освіти (БКДО), затверджений Наказом МОНмолодьспорту від 22 травня 2012 р. № 615, засвідчив спрямованість дошкільної освіти на розвиток особистості дитини. Зокрема, до його варіативної частини включена іноземна мова (ІМ), визначено зміст комунікативно-мовленнєвої компетенції дитини і określєно результати освітньої діяльності за цим напрямом. Відповідно зростає потреба у фахівцях, які спроможні забезпечити максимальну реалізацію можливостей і талантів дитини у процесі введення її у світ іншої культури через іноземну мову. Звичайно, змінюються підходи до організації навчання дітей дошкільного віку іноземної мови і англійської зокрема. Організувати вивчення дітьми англійської мови не в традиційних формах, а в контексті освітньої діяльності дошкільного навчального закладу здатний вихователь, який володіє практичними навичками реалізації сучасних педагогічних технологій в умовах суспільного дошкільного виховання в межах професійної та іншомовної методичної компетентності.

Аналіз наукових досліджень, на які спирається автор. Аналіз наукових досліджень і публікацій останнього десятиліття дозволяє дійти висновку про те, що багато вчених зосереджують свої наукові пошуки на вивченні проблеми методичної підготовки вчителя іноземної мови для системи початкової та середньої освіти (А. Басіна, В. Буренко, О. Вишневецький, Н. Гальскова, Н. Гез, В. Куліш, С. Ніколаєва, Є. Маслико, В. Редько, П. Сисоєв, В. Яніна та ін.). Педагогічні, психологічні і методичні аспекти щодо передумов формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх учителів достатньо широко висвітлено в науково-педагогічній літературі та періодичних виданнях. Увага науковців зосереджена на аналізі теоретичної бази формування комунікативної компетенції майбутніх фахівців з іноземних мов, специфіці формування мовної та мовленнєвої компетенції учнів відповідно до ступеня навчання, викладання іноземних мов у ВНЗ згідно з засадами особистісно зорієнтованого навчання, формування іншомовної комунікативної та методичної компетентностей студентів, майбутніх учителів, відповідно до вимог сучасних професійно-кваліфікаційних стандартів

навчання та ін. О. Бігич, досліджуючи сутність методичних знань, спирається на класифікацію знань, наведених В. Красних, і визначає їх як наукові, соціальні, набуті, предметні, методологічні, мовні й метамовні, декларативні, процедурні, енциклопедичні, вивчені та засвоєні [2, 146–147]. Методичні знання, на думку О. Бігич, слід конкретизувати відповідно до видів професійної діяльності вчителя.

Дослідженню поняття «професійна компетентність вчителя», його змісту, номенклатури складників, рівневої організації приділяють увагу більшість дослідників (Н. Кузьміна, І. Зимняя, А. Кузьмінський, Н. Тарасенкова, С. Сковцова, І. Малова, І. Акуленко, О. Лебедева, Т. Руденко, О. Зубков, Л. Мітіна та ін.) та виділяють у її складі методичну компетентність як окремий її вид.

Виокремлення аспектів проблеми, які ще недостатньо вивчені. Проблемі підготовки майбутніх фахівців дошкільної ланки освіти до іншомовної діяльності з дітьми дошкільного віку приділено небагато уваги (Н. Горлова, В. Карташова, І. Мордоус, Г. Рогова, Т. Шкваріна та ін.). Дослідження, присвячені загальним аспектам підготовки фахівців, не розкривають особливості формування іншомовної методичної компетентності.

Формулювання мети та завдань статті. З огляду на зазначене, метою статті є здійснення теоретичного аналізу особливостей формування іншомовної методичної компетентності у майбутніх вихователів дошкільної та вчителів початкової ланки освіти, визначення понять «методична компетентність», «методична культура», «методична творчість».

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих результатів. Дефініцію *методичної компетентності* вчителів початкової ланки освіти досліджували О. Бігич, Є. Азімов, А. Щукін, Т. Тамбовкіна, Т. Ощенко, М. Пролигіна, Д. Старкова, І. Михалевська, Н. Соколова. Більшість учених розглядають методичну компетентність учителя через оволодіння ним системи компонентів: знань, умінь, навичок з урахуванням індивідуальних якостей особистості (Н. Кузьміна, І. Малова, С. Сковцова, Н. Глузман, Л. Банашко, І. Зимняя, О. Борзенкова, Т. Руденко, Н. Цюлюпа, Т. Мамонтова, О. Бігич та ін.). Але існує інша позиція, за якою методичну компетентність слід розуміти як готовність учителя до проведення занять та до творчої самореалізації (С. Сковцова,

І. Ковальова). Важливість набуття практичного досвіду підкреслено у працях І. Зимньої, С. Сковцової та Н. Цюлюпи [9, 119–124].

Комплекс методичних знань, умінь і навичок є підґрунтям для набуття методичної компетентності, яка, у свою чергу, є індикатором визначення готовності майбутнього вихователя до реалізації завдань мовної освіти з урахуванням майбутньої сфери професійної діяльності й предмета спеціалізації спеціальності. Тому варто, насамперед, звернутися до поглядів учених, які досліджували сутність поняття «методична компетентність» і визначили її як спроможність кваліфіковано вирішувати завдання мовної освіти. Зокрема, Є. Азімов, А. Щукін трактують поняття «методична компетентність» як здатність користуватися мовою у професійних цілях, у процесі навчання мови. О. Бігич позначає цим терміном сукупність методичних знань, навичок і вмінь та індивідуальних, суб'єктивних й особистісних якостей вчителя іноземної мови початкової школи, яка функціонує як здатність проєктувати, адаптувати, організовувати, вмотивовувати, досліджувати й контролювати навчальний, пізнавальний, виховний і розвиваючий аспекти іншомовної освіти молодших школярів, а також спілкуватися з ними [2, 12–13].

Автором уперше проведено комплексне дослідження методичної освіти майбутніх учителів іноземної мови початкової школи в трьох взаємопов'язаних аспектах: як системи, процесу і результату; конкретизовано цілі, зміст, організаційні форми і прийоми навчання студентів; визначено рівні формування методичної компетенції вчителя іноземної мови початкової школи; розглянуто методи набуття студентом методичних знань; визначено об'єкти особистісного і методичного розвитку студентів; конкретизовано складники методичної компетенції вчителя іноземної мови початкової школи [2].

О. Зубков, досліджуючи складові методичної компетентності педагога, виділив такі її елементи: методичне мислення, методичну культуру та методичну творчість [4]. Двом першим складникам автор надає перевагу в розвитку методичної компетентності вчителя. На думку автора, *методичне мислення* – це мислення, що забезпечує вміння педагога застосовувати наявні знання для реалізації цілей виховання і навчання відповідно до методичної теорії та конкретних умов навчання. Воно виявляється в способах постановки

і вирішення педагогічних завдань стратегічного, тактичного та оперативного плану.

Методична культура, на думку О. Зубкова, служить інтегрованим показником ефективності праці вчителя. У свою чергу, її потрібно розуміти як вищу форму активності і творчої самостійності, як стимул і умову вдосконалення навчального процесу, як передумову для виникнення нових методичних ідей та шляхів їх вирішення. Методична культура вчителя виступає як суб'єктивний аспект його професійної діяльності, як здатність узагальнювати методичний досвід у своїй діяльності. А *методична творчість* розглядається ним як майстерність і мистецтво, зумовлене індивідуальністю вчителя, умінням формувати і розвивати знання, зацікавити учнів наукою [4, 89–92].

На думку О. Котенко у контексті підготовки майбутнього педагога дошкільної і початкової ланки освіти змістом його іноземної методичної освіти може бути лише *методична культура*, тобто та частина загальної культури, яка накопичена у царині відповідної людської діяльності – навчанні ІМ. До структурних компонентів іноземної методичної культури фахівця науковець відносить:

- фахові знання всіх компонентів процесу навчання іноземної мови дітей дошкільного і молодшого шкільного віку, а саме: мети, засобів, підходів до навчання ІМ дітей, структури навчально-виховного процесу з ІМ, методів, прийомів роботи вчителя ІМ, специфічних особливостей планування навчання ІМ як конкретного заняття, уроку, його місця в системі уроків (когнітивний рівень);

- уміння використовувати прийоми власної педагогічної діяльності, що ґрунтується на досвіді роботи, тобто конструктивні здібності, які передбачають застосування методичних прийомів залежно від різних умов навчання ІМ (діяльнісний рівень);

- науковий світогляд, креативність, критичність мислення, постійне самовдосконалення, фасилітаторські здібності, ціннісна зумовленість професійного самовизначення, що передбачає перетворення наявних методичних знань та сформованих іноземних умінь на систему власних життєвих цінностей (особистісно-мотиваційний рівень) [5, 52–54].

Формування іноземної методичної культури учителя – це фундамент для розвитку психологічної, педагогічної культури, досконалого рівня володіння англійською мовою, що у поєднанні

складають професійну культуру педагога та сприяють його професійному зростанню. Іноземна методична культура передусім передбачає сформованість професійно-методичних умінь учителя початкової школи (ПШ) використовувати сучасні технології у навчанні ІМ, методи та прийоми навчання ІМ; раціонально планувати і реалізовувати різні форми організації навчально-виховного процесу з ІМ як в урочний, так і позаурочний час; оцінювати рівень сформованості усіх складників іноземної комунікативної компетентності (ІКК) учнів, не порушуючи засади партнерства у процесі навчальної взаємодії з ними [5, 53].

Дошкільне вивчення дітьми іноземної мови має розглядатися як підготовчий етап до навчання у школі, і тому важливо забезпечити наступність такого навчання за змістом, формою та методами, з урахуванням вікових особливостей дітей.

Педагоги, які здійснюють навчання дошкільників іноземної мови, мають бути фахівцями дошкільної ланки освіти, глибоко розумітися у сфері вікових особливостей, знати лінгвopsихологічні основи навчання іноземної мови дітей цього віку. Науковці і методисти працюють над розробкою нової концепції і удосконаленням змісту навчання англійської мови у дошкільних навчальних закладах та у початкових класах загальноосвітніх навчальних закладів, а також над забезпеченням наступності у навчанні старших дошкільників та молодших школярів.

Навчання дітей іноземної мови в умовах запровадження нової парадигми дошкільної освіти має сприяти їхньому загальному розвитку. Крім того, таке навчання покликане реалізувати практичний компонент навчальної мети – сформулювати певний рівень освіти, дати мінімізований обсяг знань, навичок і вмінь спілкуватися другою, нерідною для дитини мовою, методичне мислення, методичну культуру та методичну творчість. Таким чином, практичне завдання навчання дошкільників англійської мови полягає у формуванні елементарної англійської комунікативної компетенції.

Нам імпонує думка Т. Шкваріної про те, що підготовка вчителів іноземної мови до роботи у сучасній дошкільній ланці освіти має на меті формування професійної компетентності як інтегрованої характеристики особистості, яка об'єднує знання, навички, вміння, креативність, ініціативність, самостійність, самооцінку, самоконтроль особистості, здатність адекватно користуватися іноземною

В статье освещены пути оптимизации процесса формирования иноязычной методической компетентности будущих воспитателей дошкольного образования. Рассмотрены вопросы преемственности в обучении иностранному языку дошкольников и учеников начальной школы, определен понятийный аппарат методической компетентности.

Ключевые слова: будущий воспитатель дошкольного образования, иноязычная методическая компетентность, методическая культура, преемственность в обучении иностранному языку детей дошкольного возраста и учащихся начальной школы.

The article highlights the ways of optimization of forming future pre-school teachers' foreign methodical competence. It covers succession in foreign language teaching of pre-school and elementary school students, defines the main concepts of methodical competence.

Key words: future foreign language pre-school teacher, foreign language competence, methodical competence, methodical culture, succession in teaching of foreign languages of pre-school and primary school children.

УДК 37.015.3:[37.015.31:17.022.1]

Лохвицька Л.В.,
докторант Національного педагогічного
університету імені М.П. Драгоманова,
кандидат педагогічних наук, доцент

СПЕЦИФИКА ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДО МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ

У статті розкрито специфіку фахової підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до морального виховання дітей у контексті завдань Базового компонента дошкільної освіти. Проаналізовані сучасні наукові пошуки з досліджуваного питання і окреслені основні постулати. Визначено інтеграційні етапи у змісті фахової підготовки педагогів-дошкільників до морального виховання дітей.

Ключові слова: дошкільна освіта, вихователь, фахова підготовка, вища школа, студенти, діти дошкільного віку, моральне виховання.

Постановка й обґрунтування актуальності проблеми. Сучасні пріоритети розвитку української держави висувують нові завдання реформування освітньої галузі і насамперед її першої ланки – дошкільної освіти. Здійснення змін, що визначені нормативно-правовими документами, серед яких державний стандарт – Базовий компонент дошкільної освіти, мають забезпечити висококваліфіковані педагогічні кадри, підготовка яких здійснюється в системі вищої школи. Відповідно вихователі дошкільних навчальних закладів, виконуючи свої професійні обов'язки, покликані дбати про «... гармонійний розвиток особистості дитини, ...виховання ціннісного ставлення до природного й соціального довкілля, до самої себе, формування механізмів соціальної адаптації та творчого втілення в умовах життя в товаристві незнайомих дітей і дорослих» [2, 4]. Таким чином, виникає необхідність удосконалення готовності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку до здійснення завдань морального зростання вихованців, «створення сприятливих умов для формування особистісної зрілості дитини, її базових якостей» [2, 4]. З огляду на викладене вище, окреслюється актуальність поставленої проблеми: моральне виховання дошкільників залежати-ме від підготовки до цього процесу фахівців з дошкільної освіти.

Аналіз наукових досліджень. У контексті заявленої теми методологічну основу дослідження складають результати наукової роботи Л. Артемової, В. Бенери, І. Беха, Г. Беленької, Л. Гладких, Л. Загородньої, С. Титаренко та ін. Науковий пошук цих авторів спрямовувався на вирішення питань сучасних теоретичних і практичних підходів до формування змісту й розробки методів викладання фахових дисциплін у процесі ступеневої підготовки фахівців у ВНЗ [1]; розвитку пізнавального аспекту самостійності майбутнього педагога [3]; розстановки виховних акцентів вищої школи [4]; створення психолого-педагогічних основ формування професійної компетентності у майбутнього вихователя дітей дошкільного віку [5]; забезпечення педагогічних умов ефективної підготовки педагогів до духовно-морального виховання дітей дошкільного віку [6]; формування педагогічної майстерності вихователя дошкільного навчального закладу [8]; визначення ступеня кореляції завдань морального виховання дітей дошкільного віку зі змістом навчальних програм відповідних дисциплін у системі вищої школи [9] тощо.